

Vítejte v Izraeli: alkoholické vystřízlivění z knižních představ

„Dávej si pozor, všichni tady lžou.“

Břetislav Tureček, blízkovýchodní zpravodaj ČRO, při našem prvním setkání v Jeruzalémě

Tady ne, takhle by to nešlo,“ křičí na mě ochranka baru, jehož jméno nedokáži přečíst. Není to opilostí, ale spíše hebrejskými písmeny, které se přede mnou rozkládají a znovu spojují v prozatím neobjeveném systému. Tečky, čárky, obloučky, moc smyslu to nedává. Na druhou stranu je to jediné, co zde působí dojmem exotičnosti. Bez nich bych si připadal jako někdy v Praze před hudebním klubem. Chlap si zřejmě myslí, že mám v plánu se vyzvracet přímo před vchodem a poničit jim už tak sešlou fasádu. Já mezitím pouze potřebuji čerstvý vzduch, na chvíli se zastavit a vypadnout z kolotoče posledních pár hodin. Nevyspání a tři piva sice už udělaly své, ale mozek mi stále ještě pracuje, i když je toho na něj nějak moc.

Sedím zády opřený o zeď někde uprostřed Tel Avivu a pozoruji svoje bezprostřední okolí. Hospody, bary, fast foody a trafiky, sem tam nějaký ten v noci otevřený obchod. Kolem procházejí lidé. Na první pohled obyčejní „Evropané“, žádné specifické oblečení, líčení či něco podobného. Klidně bych mohl takto dumat v ulicích Berlína či Tallinu. Je to asi tak pět šest hodin, co moje letadlo přistálo ve Svaté zemi, přesněji na letišti Ben Gurion. Několik posledních měsíců na univerzitě patřilo studiu Izraele a Palestiny, politiky, konfliktu a historie. Nějak mi uniklo, že se i přes značně divoký mediální obraz jedná o obyčejnou zemi, kde mimo teroristů a náboženských fanatiků žijí i obyčejní lidé. Ti jako by se z učebnic a dokumentů tak nějak vytratili.

Právě okolo prošla dívka v minisukni, sladce se usmála, zavlnila v bocích a zapadla do míst, odkud já přišel. Podstatná část nader vyskakujících z výstřihu byla pokryta třpytkami a obličej vymalován několika vrstvami líčidel. Ženy v židovském státě jsem si přeci jenom představoval malinko jinak, možná více upjaté či cudné. Nevím, ale tohle mi do obrazu státu, kde náboženství hraje velice silnou roli, moc neseď. Nebyla to jediná věc, která dokázala rozhodit jisté návyky a stereotypy zašité hluboko v mozkové kůře. Všechno bylo tak odlišné od toho, co mělo podle mých představ vypadat jako stát Izrael a přitom tak stejné s prostředím, ze kterého jsem přivandroval. „Tohle přece není Blízký východ, nebo alespoň ne ten, za kterým jsi přijel?“ dost silně křičí moje vědomí. Má pravdu, něco podobného jsem vážně nečekal. Né, že bych předpokládal pouze muže v černém oblečení s pejzy, ženy zahalené od hlavy až k patě a ušmudlané děti pohánějící povoz s oslíkem. Ale přeci jenom mi tyto obrazy trochu chybějí. Poskytly by pocit jistoty, že jsem ve správné zemi. Místo toho se tu do nebe zvedají mrakodrapy, moderní autobusy křižující ulice a restaurace míchající chutě z celého světa se staly pro místní společnost naprostou samozřejmostí. Tel Aviv je „městem hříchu“, jak ho nazývají obyvatelé z jiných částí Izraele. Během své stoleté existence si vysloužil pověst místa zábavy, otevřenosti a nevázanosti. Tak tady sedím, nabyt vědomostmi o místním konfliktu a politice, jenže kde to vlastně jsem, na to si budu muset teprve odpovědět.

„Hej, jsi v pořádku?“, ozve se mi za zády hlas Michala. Žije tu již několik let a tak se uvolil být mým průvodcem v prvních nejistých krocích v zemi, o které mnozí lidé mluví jako o „tavicím se kotli náboženství“ či „válečné zóně střetu civilizací“. Pomalu se zvedám a přemýšlím, jestli bych šel raději zpět do baru, anebo spát. „Dáme ještě jedno a povalíme domů,“ usměje se Michal na celé kolo. Moc se nebráním, trocha alkoholu jistě neuškodí a

třeba bude všechno vypadat zítra lépe. Za barem se mezitím vyměnili barmané, přesněji barman s barmankou.

Krásná Etiopanka se smála na nás oba. Je pravda, že v baru byli ještě další tři lidé, ale ti seděli na opačné straně místnosti, takže se vlastně ani nebylo na koho jiného smát. Únava opadla, a když nabídla panáka vodky na přivítanou, ani jeden z nás neprotestoval. „Moji rodiče přišli z Etiopie. Já už jsem se narodila v Izraeli, ale stejně jako bych sem nepatřila. Jsem černá a mnozí lidí to vnímají jako vadu a to i když jsem Židovka,“ stěžuje si v poloprázdném baru. Druhou a třetí vodku už ani nevnímám, a jelikož i ona pije s námi, nedělám si příliš starostí. Do baru vešlo několik mladých lidí, tipoval bych je tak na čtrnáct let. Až když se přiblíží a je možné si je v setmělé místnosti pořádně prohlédnout, si uvědomuji, že dva poslední, holka a kluk, mají na sobě armádní uniformy. Zvláštní. Michal platí další rundu a „čirou náhodou“ při tom ukazuje diplomatický průkaz. Nevím, kam tím míří, tak do sebe kopnu svoji sklenku a věnuji se dál nově příchozím. Přeci jim musí být více, když už slouží u vojska. Nevypadají.

„On je takhle normálně zamklý a uzavřený,“ slyším za zády povídat Michala, „právě se vrátil z Afghánistánu, kde dělala ambasadora. Před tím byl pár let v Iránu. Je z toho malinko vyřízený. Viděl děsivé věci. Dělán mu řidiče, aby si to trochu užil a dal se dohromady, než se bude muset vrátit,“ pokračuje k mému zděšení. Už se mi plete jazyk a nejsem si jistý, jak se z toho vykecám. Ani v jedné z těch dvou zemí jsem nikdy nebyl a v nejbližší době se tam asi nepodívám. Přesto se otočím zpět na barmanku se ztrápeným pohledem a objednáám další pivo. Snažím se hrát přiřazenou roli, jak nejlépe mohu bez toho, abych moc lhal. Slečna se výrazně změnila, je velice milá a přívětivá, dokonce dostávám i dalšího panáka, tentokrát na lepší náladu. Směje se na celé kolo a dokonce mě, netanečníka, vytáhne na parket. Vracím se na bar pro pivo, to abych zklidnil procesy v hlavě a zchladil zbytek těla. Hra se celkem daří. Tedy až do chvíle, kdy se zamotám do nějakého složitého svého milostného příběhu s tragickým koncem. Mlčí a nechápe. Kdybych věděl, o čem mluvím, asi by to bylo lepší, jenže já se ztratil asi už před pěti minutami. Zatracený alkohol, neměl bych tolik pít. Vidím, jak se mi točí další pivo a potom, no potom, bylo už jenom ráno. Tedy mezi tím pivem a ránem se toho očividně stalo dost. Světu přece nezáleží na jedinci, ten se točí pořád dál, ale já vše to velkoměstské dění prospal s hlavou opřenou o bar.

„Dostat tě včera domů nebylo nic jednoduchého,“ směje se Michal „Snídaně je skoro hotová a kafe také, tak sebou hoď, jo a mimochodem díky.“ Sice nechápu za co, ale něco do žaludku bych potřeboval a káva také není k zahoezení. Sunu se do kuchyně a přemýšlím, co bylo tak dobrosrdečného, že si zasloužím díky. Možná je to sarkasmus, ale po tom nebylo v hlasu mého kamaráda ani stopy. On mezitím září jako sluníčko. „No tak, co se stalo tak zázračného, že tu poletuješ jako včelka Mája,“ hlava bolí a jeho chování mi leze na nervy. „No, mám číslo na tu krásnou barmanku s tím, že někam vyrazíme. Ty jsi usnul, tak co,“ možná malinko omluvně, ale spíše šibalsky přiznává. Tak tomu říkám krásné první ráno v Izraeli. Zmatený, ještě opilý a s kocovinou, co ztratil šanci u etiopské holky.

Třicetiminutový Jeruzalém

„Je tu nějaký český umělec s doprovodem a mám je vzít na rychlou prohlídku Jeruzaléma. Možná stihneme i Mrtvé moře a Jericho, nechceš taky? Jestli jo, tak se sbal a za pár minut vyrážíme,“ křičí někde z chodby můj hostitel. Moc neváhám, sice můj dnešní původní plán byl poznávat Tel Aviv, ale přeci jenom Svaté město je jenom jedno.

Nyní se vraťme do školy. Hlavní město státu Izrael je? No povězte - vy, kdo máte alespoň střední školu, anebo nějaké geografické znalosti regionu. Správná odpověď zní? No, ono totiž záleží na tom, koho a kde se zeptáte. Je to divné, že ano. Bohužel mi přijde, že

v Izraeli je máloco nezamotané, jednoduché a srozumitelné. Tedy zpět k rozmotávání klubka. Izraelskou vládou je takto označován Jeruzalém (od roku 1980 celý a nedělitelný, tedy jak západní tak východní). Mezinárodní společenství však uznává za hlavní město Tel Aviv jelikož neuznalo anexi východního Jeruzaléma z roku 1967 (a vlastně ani tu z let 1948 - 1949). Právě proto jsou převážně ambasády a kanceláře mezinárodních organizací umístovány do tohoto přímořského města. Zatímco izraelská ministerstva, vláda a premiér sídlí v Jeruzalémě. Je však nutné dodat, že i přes snahu být politicky korektní, některé země přeci jen otevřely styčné či konzulární úřady přímo v Jeruzalémě, a to především z praktických důvodů.

Svižná jízda po dálnici číslo jedna ubíhá bez přerušení a problémů. Projíždíme krajinou, která se pomalu zvedá a přechází do mírné pahorkatiny. V okolí silnice jsou často rozestavěny makety či zbytky obrněných vozidel. Jedná se o pomníky a připomínky války za nezávislost z let 1948 a 1949 i o něco pozdější šestidenní válku z roku 1967. V této oblasti probíhaly velice těžké boje, jelikož šlo o jedinou spojnicí se sionisty v obléhaném Jeruzalémě. Okolní kopce během střetů velice často měnily „majitele“. Pohledem se snažím proniknout husté křoví rostoucí podél dálnice a v místech, kde se mi to podaří, je možné spatřit staré vojenské bunkry, podobné těm z našeho pohraničí. V nynější době nejsou potřeba a většina místních lidí se modlí, aby už nikdy nebyly. Situace na Blízkém východě je mnohdy velice nestabilní a proto není dobré zapomínat na hrozby, které na židovské obyvatelstvo číhají za jejich vlastními hranicemi i uvnitř nich.

Klakson, křik, blinkry jako by neexistovaly a jízda hodná demoličního derby. Chvilkami vůbec nechápu jak se Michal v tomto chaosu (se základním pravidlem: drsnější a rychlejší má přednost) dokáže orientovat. Projíždíme směrem k centru a situace se stává nepřehlednější. V jednu chvíli našemu řidiči docházejí nervy, přes křižovatku a plnou čáru zabočuje směrem k parkovišti. Policista nejdříve vehementně mával, ale když si všimnul speciální espézetky na autě, jen svěsil ramena a odešel. „Proboha, jak tu můžeš řídit? Tohle je neuvěřitelný bordel a slušnost jako by neexistovala,“ lehce vyděšen zírám na Michala. „No zvykneš si. Ono ti nic moc jiného nezbude. Všechnu tu má jistý princip, a když si zvykneš na klaksony, tak ti nakonec budou více pomáhat než škodit. Uvidíš sám,“ směje se. „To spíš radši ne. Sebevrah rozhodně nejsem,“ přesvědčuji spíš sám sebe, než jeho. S mými řidičskými schopnostmi je to trochu komplikované.

Jaffská brána je vstupním místem do starého města jeruzalémského. Většina turistů přichází právě tudy. Všude okolo nás se tak nacházejí skupiny „červenočepičkářů či žlutošatníků“ se sluchátky na uších a průvodcem s deštníčkem v popředí. „Tak doufám, že jsou všichni připraveni a jde se na to,“ řekne Michal a se svižným krokem vyráží do spleti starodávných uliček a bazarů. Skoro bez dechu, i přes stín je pro Evropana v centru dost horko, se snažím neztratit záda našeho průvodce v davu. Jen zrychleně vnímám stánky s různými suvenýry a místní produkcí. „Na to bude dost času někde jinde, tady je draho,“ slyším češtinu někde z davu před sebou. Velká cedule přibližuje neznalému turistovi opatření a omezení při vstupu ke Zdi nářků. Jen díky ní se mohu trochu orientovat. Stojíme v řadě před skenerem a čekáme na odbavení. „Jednou jsem tu byl a v kapse u mé bundy našli zapomenutý nůž. Ochránka ho porovnávala se svojí dlaní. Zkusila tak, jak hluboko by se dostal a usoudila, že bych tím moc lidí nezabil a vrátila mi ho,“ říká s úsměvem Michal. No ne, že bych mu nevěřil, ale pohrávat si s místní ochrankou, která svým vybavením připomíná více armádu, než obyčejné sekuriťáky, se mi moc nechce. Krátká kontrola a jsme uvnitř.

Je to tu, všem známá Zeď nářků. Michal nám ukazuje, kde si máme vzít „instantní“ **kipy** a kam poté jít. Snažím se ho trochu brzdit, ale jenom mrkne a popohání mě dál. Naše tempo je opravdu dost šílené. K mému zděšení právě přišla skupina s červenými čepičkami, kterou jsme potkali u Jaffské brány. „No ty tomu také dávají,“ ozve si mi za zády umělec a v jeho obličejí je vidět drobné rozčarování. Společně tedy skoro běžíme k nejposvátnějšímu

místu židovství, prosprintujeme zastřešené prostory, sáhneme na kameny a už zase letíme zpět. Dvě minuty, možná maximálně tři.

Trocha vody a opět se vydáváme na další pochod uličkami. „Tohle je Via Dolorosa,“ slyším říkat Michala přede mnou. Vypráví jistě zajímavé věci, jenže já se snažím v pohybu něco vidět, občas někoho vyfotit a pokud možno nezašlápnout nějaké z arabských či židovských dítek, které se neustále motají pod nohama. Z výkladu tak zaslechnu každé desáté slovo. Je to fofr a už stojíme uprostřed baziliky Svatého hrobu, v místě kde byl ukřižován Ježíš Kristus. Rychlé kolečko vnitřními prostory, šáhnout na každý kámen, hlavně na ten u vchodu, na kterém byl podle Bible Boží syn nabalzamován a už se před námi otevírá arabský trh u Damašské brány.

„Tak a máme to pod třicet minut, tomu říkám rychlost,“ usmívá se Michal u stánku s falafelem. Ono se není co divit, že se snaží podobnou „tour“ zvládnout co nejrychleji, za ty tři roky, co sídlí v Izraeli, už prováděl desítky lidí a oni většinou moc času nemají, tedy rychlost je rozhodující. Umělec si sice trochu stěžuje, ale jelikož chce dneska ještě vidět Mrtvé moře a Jericho, po chvilce přemítání mlčí a pak i souhlasí. Ve fotoaparátu sice mám za dnešek desítky fotografií, ale kdyby se mě někdo zeptal, odkud jsou, asi bych jenom pokrčil rameny a cítil se dosti zahanbeně. Zbytek dne se mi změnil ve šmouhu pouště, silnice, modré barvy na obzoru a několika velbloudů. Matně si vybavuji koupání v přesolené vodě a večeri v Jerichu. Upřímně si říkám, že tohle už raději ne. Nechápu, jak to někdo vydrží třeba týden.

Nejde mi nerýpnout si. Cestování je krásná věc, člověk může vyjet do cizí země a poznat místní tradice i život lidí. To všechno se nabízí jako na dlani, nechce to moc. Stačí se ubytovat v Jeruzalémě a toulat se jeho ulicemi. Žádné nebezpečí, dobrodružství či něco podobného. Jen jít od domu k domu a cítit historii, protože ta prýští z každého kamene. Sednout si někde ve stínu a pozorovat okolí, lidi a příběhy. Je jich mnoho a není těžké je číst. Během cesty, kdy za sedm dní návštěvník vidí celý Izrael, si možná může každý den odškrtnout položky ze svého seznamu, ale není to škoda? Zabalit celý tento stát, s několika tisíciletou tradicí, posvátnými místy třech světových náboženství, jen do obalu z letáků a kliše fotografií, bez opravdových hlubin života místních lidí?

Od minového trekování po konverzační stanování

Nad zemí se ještě převalovala ranní mlha, když naše tříčlenná skupina zastavila u jedné z opuštěných pevností. Je druhý den po našem „rychlouletu“ do Jeruzaléma. Moje maličkost, Klárka (Češka studující arabštinu v Ramalláhu) a Michal - Expedice Golany, tak nějak by se dala, samozřejmě s ohromnou mírou nadsázky, označit naše výprava.

Sever Izraele může být mnohem zajímavější, než jeho „turističtější“ části. Jde pouze o to, co cestovatel hledá. Nejde pouze o krásnou přírodu, kterou ve zbytku země nenajdete, ale i o bouřlivou historii. Z ní zde zůstaly vojenské pevnosti a technika, která se v mnoha formách podílela na konfliktu mezi Sýrií a Izraelem. Golanské výšiny jsou hornatá oblast při jižním konci pohoří Antilibanonu. Díky Izraelskému vítězství v šestidenní válce v roce 1967 mu připadly jako kořist. V roce 1981, i přes protesty OSN potvrzené posléze rezolucí č. 497, celou oblast anektoval. Téměř okamžitě zde začala výstavba osad, jež byla následována masivním příchodem izraelského obyvatelstva. V roce 2008 na Golanech žilo pouze 30 000 z původních 80 000 obyvatel, jelikož mnoho uprchlíků odešlo ihned po válce do Sýrie. Izraelská populace stále stoupla, a to ze 77 obyvatel v roce 1972 na 19 083 v roce 2008. Značná část stávajícího arabského obyvatelstva si sice dobrovolně ponechala syrské občanství, mnoho Drúzů však slouží v Izraelské armádě. Je to psychologická bitva mezi minulostí a přítomností, vyživovaná strachem z budoucnosti.

Tanky, obrněná vozidla, kostry automatických zbraní i tunely a chodb